

Knelpuntennota

DATUM 30 augustus 2016
VOLGNUMMER 2015-2016/14

COMMISSIE Onderwijs – Welzijn, Volksgezondheid en
Gezin – Staatssecretaris voor Asiel en
Migratie

Sluiting 30 asielcentra: gevolgen voor kinderen en jongeren – stand van zaken

Op 15 juni bracht het Kinderrechtencommissariaat een knelpuntennota uit over de aangekondigde sluiting van 30 asielcentra. Aan Nederlandstalige zijde zijn daar drie centra bij die uitsluitend niet-begeleide minderjarigen (NBMV) huisvesten en nog enkele waar – naast gezinnen met kinderen – een relatief groot deel NBMV verblijven. De aankondiging van de sluiting wekte nogal wat beroering bij de voogden van de NBMV en bij de scholen in de betrokken regio's die onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers organiseren.

Tijdens de zomermaanden is Fedasil begonnen met het 'leeghalen' van de centra die moeten sluiten. Dat gebeurt gefaseerd: centrum na centrum, in volgorde van de sluitingsdatum, apart per taalrol en doelpubliek. Bij het Kinderrechtencommissariaat kwam een klacht binnen van voogden die helemaal niet te spreken waren over de gang van zaken binnen één van die opvangcentra. We namen contact op met Fedasil en de leiding van het centrum. We woonden ook een overleg bij tussen Fedasil, de betrokken voogden, de Dienst Voogdij, de leiding van het centrum en de twee betrokken OKAN-coördinatoren.

Wat het Kinderrechtencommissariaat verneemt:

- Het vinden van een andere opvangplek blijkt aan Nederlandstalige zijde geen makkelijke klus. Momenteel zijn meer plaatsen vrij aan Franstalige zijde. Fedasil wil echter transfers vanuit Vlaanderen naar Franstalige opvangcentra vermijden. Dat verhoogt de druk om de transfers zo snel mogelijk te realiseren van zodra ergens plaatsen in Vlaanderen vrijkomen.
- Onder meer daarom blijkt het niet makkelijk te zijn om de selectie van te transfereren jongeren of de datum van de transfer af te stemmen op het verloop van de asielprocedure.

- Fedasil probeert het verhuizen in de schoolvakanties te doen. Dat lijkt te lukken voor NBMV, minder voor kinderen in gezinsverband.
- Fedasil probeert bij de toewijzing van een nieuwe plek rekening te houden met bestaande vriendschapsbanden en met bijzondere hulpnoden, behoeften en kwetsbaarheid van de jongeren. De nood aan opvangplaatsen waar sterk ingezet wordt op psychologische hulpverlening blijft bijzonder groot.
- Bij de regeling van de transfers uit één opvangcentrum liep de communicatie met de voogden ernstig mank. Fedasil neemt zich voor te leren uit de positievere ervaringen in een ander centrum. Wij bevelen aan dat informatie en documenten rechtstreeks aan alle belanghebbenden bezorgd worden en niet uitsluitend via het opvangcentrum:
  - welke NBMV wie als voogd krijgt,
  - planning van interviews in het kader van de asielprocedure voor NBMV,
  - documenten vanuit Fedasil over de toewijzing van een nieuwe opvangplek.
- De bezettingsgraad bij de lokale opvanginitiatieven (LOI) ligt momenteel rond 100%. In de nabije toekomst kan dit de doorstroom van NBMV naar de derde fase in de opvang stremmen. Onder meer gemeenten en ocmw's hebben hierin een belangrijke rol te spelen.

1. Puzzelen voor een nieuwe plek

Aan de basis van het besluit om 30 (recent geopende) asielcentra terug te sluiten ligt de verminderde instroom van vluchtelingen sedert het voorjaar 2016. Daardoor ontstond overcapaciteit.

Je zou dan verwachten dat voor wie momenteel nog in één van de te sluiten noodopvangcentra verblijft, (1) niet zoveel andere opvangplekken gezocht moeten worden en/of (2) dat het vinden van een andere opvangplek niet zo moeilijk zou zijn. Dat valt anders uit. Tenminste toch aan Nederlandstalige zijde. Alleen al voor NBMV in Fedasil-centra of privaat uitgebatede centra aan Vlaamse zijde moet Fedasil ruim 230 vrije plaatsen weten te vinden.¹ Die hoopt men te vinden tegen de tijd dat die centra dichtgaan, maar op dit moment zijn die er niet.

Voor het eerste centrum aan Nederlandstalige zijde met enkel NBMV dat ondertussen volledig leeggehaald werd (het Fedasil-centrum te Overijse), bleek dat nog vrij vlot te lopen. Van de bijna 50 jongeren die daar verbleven, waren er 17 jonger dan 15 jaar. Die vonden een plek in de Bijzondere Jeugdzorg. Een 15-tal anderen konden naar het Fedasil-centrum in Broechem, nog 5 andere naar Sint-Truiden. Voor de overigen werd gezocht naar opvang in de buurt waar een volwassen familielid verblijft. Voor enkele andere centra, waar slechts enkele NBMV waren (zoals in Turnhout), werd in overleg met de voogd een oplossing gevonden.

Voor het tweede Nederlandstalige centrum met enkel NBMV, dat in augustus aan de beurt kwam, een privaat uitgebaat centrum, loopt het al veel moeilijker. Voor 20 van de 53 jongeren vond Fedasil al een plek: 9 kunnen naar Poelkapelle, 8 naar Dendermonde, 2 neven gaan naar St-Truiden en nog een andere jongere kon mee met een volwassen familielid. Voor 33 andere

---

¹ De (beperkte aantallen) NBMV in Rode Kruis-centra zijn hier niet meegeteld. Het Rode Kruis staat zelf in voor verschuivingen binnen het eigen netwerk. Binnen dat netwerk is echter geen plaats beschikbaar voor jongeren uit andere centra (van Fedasil of private uitbaters).

jongeren hoopt men tegen de herfst- of tegen de kerstvakantie een andere plek te vinden. Het centrum zelf sluit pas eind december 2016.

Verhuizen naar OC Dendermonde?

Dat sommige NBMV naar het OC in Dendermonde verhuizen, oogt op het eerste zicht vreemd. Dat centrum (met uitsluitend NBMV) staat ook op de sluitingslijst. Maar de sluitingsdatum is uitgesteld tot april 2017. Ondertussen kwamen daar plaatsen vrij, door eerdere transfers naar andere centra, en zullen er ook nog meer vrij komen, onder meer doordat sommige jongeren al eerder de overstap naar kleinschalige opvang (derde fase) zullen kunnen maken. Dat in de tussentijd OC Dendermonde zelf ook andere jongeren moet opvangen uit centra die eerder zullen sluiten, illustreert dat het echt om puzzelwerk gaat en de vrije plaatsen aan Nederlandstalige zijde beperkt zijn. Fedasil stelt bij de toewijzing aan OC Dendermonde rekening te houden met de leeftijd van de jongeren. Alleen wie vóór de sluitingsdatum van dat centrum 18 wordt, kan er toegewezen worden. Op die wijze vermijdt Fedasil dat een jongere twee keer naar een ander OC moet verhuizen. En komt ze tegemoet aan een van de bekommernissen van de voogden in dat verband.

Geen transfer naar Franstalige centra

Momenteel zijn aan Franstalige kant meer vrije plaatsen in de opvangcentra. Dat geldt zowel voor de Fedasil-centra als voor het Rode Kruis/Croix Rouge. Maar Fedasil wenst in het kader van de sluitingsscenario's geen transfers van 'Noord' naar 'Zuid' (of omgekeerd) te doen. Dat is een beslissing die ons verheugt.

Gevolg: nu pakken wat je in Vlaanderen krijgen kan

Een consequentie is wel dat de vrije plaatsen die mondjesmaat aan Nederlandstalige kant vrij komen, best zo snel mogelijk ingenomen worden. Dat betekent dat sommige jongeren nu al (eind augustus) moeten verkassen, ook al sluit het centrum waar ze nu zijn, pas eind december en heeft hun voogd redelijke hoop dat het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) nog voor die sluiting een (positieve) beslissing over hun asielaanvraag zal nemen. Met zo'n positieve beslissing zouden de jongeren (16-jarigen of ouder) meteen naar de derde fase in het opvangtraject kunnen, bijvoorbeeld in een kleinschalig lokaal opvanginitiatief (LOI). Een verhuis tussendoor naar een ander, vaak veel verder verwijderd, grootschalig opvangcentrum zou dan niet nodig zijn.

Maar voor alle betrokken jongeren wachten tot de Kerstvakantie (december 2016), is voor Fedasil geen optie. Een derde centrum met 22 NBMV meegerekend, dat iets later sluit, gaat het om 75 jongeren. (En daar komen tegen eind april 2017 ook nog ruim 100 jongeren uit het OC Dendermonde bij.)

Het 20-tal plaatsen dat nu aan Nederlandstalige zijde vrij is, kan Fedasil niet zolang open laten staan. Wie nieuw binnenkomt, moet ook onmiddellijk een plaats krijgen. En garantie dat in december 2016 aan Nederlandstalige kant 75 plaatsen beschikbaar zullen zijn, kan Fedasil niet geven. Het motto lijkt dus: nu nemen wat je kunt krijgen, anders moet je misschien wel in het Frans verder. Maar snel verhuizen heeft ook minder prettige neveneffecten.

2. Verhuizen tijdens de vakantie

Verhuizen naar een ander opvangcentrum betekent voor kinderen en jongeren in de praktijk vaak ook: van school moeten veranderen. Vanwege afstand of bereikbaarheid. Daarom streeft Fedasil ernaar om de transfers zoveel mogelijk

tijdens de schoolvakanties te doen. In de veronderstelling dat starten in een nieuwe school makkelijker gaat op de eerste schooldag na een vakantie. Daarmee boet men dan wel in op het eerste principe (vrije plaatsen zo snel mogelijk innemen). Maar als dat de jongeren ten goede komt, is dat uiteraard goed meegenomen.

Lukt wel voor NBMV

Voor de NBMV lijkt dat organisatorisch wel goed te lukken. Voor sommige NBMV komt de verhuis dan wel halsoverkop. Daar zijn ze niet allemaal zo gelukkig mee.

Liever niet van school veranderen?

Begin of half augustus vernemen dat ze op 1 september naar een andere school moesten, viel bij verschillende van de betrokken jongeren niet in goede aarde. Dat is begrijpelijk: ze zijn nog maar enkele maanden begonnen in de eerste school, zijn het daar al wat gewend en bouwden een vertrouwensband met één of meer leraren op. Nu al zo snel weer een stap in het onbekende zetten, is geen prettig vooruitzicht, zeker niet na wat ze al meegemaakt hebben.

Dat die nieuwe school ook goede leraren heeft en veel ervaring heeft met onthaalonderwijs, mag dan wel kloppen, maar verandert niet veel aan hoe de jongeren het ervaren. We hebben dus begrip voor het standpunt van de jongeren, hun voogden en de OKAN-coördinatoren van de scholen waar ze tot in juni onderwijs volgden. We zien hun standpunt niet als een 'motie van wantrouwen' tegenover de nieuwe scholen. Maar gegeven de beperkte marges (aangenomen dat het sluitingsbesluit wellicht niet verder versoepeld zal worden), is het zaak om in goed overleg continuïteit te realiseren waar dat het best haalbaar blijkt. Al zagen we die marges liever wél wat ruimer.

Vrije schoolkeuze: ook voor asielzoekers en NBMV

Het principe van de vrije schoolkeuze geldt ook voor asielzoekers en niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Voor NBMV heeft de voogd een beslissende stem. Maar natuurlijk spelen bij de schoolkeuze ook praktische elementen een rol. We pleiten daarom voor goed overleg met de begeleiders in het opvangcentrum. Maar in de afweging en de keuze moeten ouders en voogden steeds het belang en de toekomstmogelijkheden van het kind of de jongere laten primeren en hebben zij het laatste woord. We hoorden van voogden dat sommige opvangcentra het hier soms moeilijk mee hebben. Sommige begeleiders in die opvangcentra voeren aan dat het voor hen moeilijk wordt om de leerlingen op te volgen als jongeren naar verschillende scholen gaan.

Minder succes bij gezinnen met kinderen

Voor kinderen en jongeren die hier met hun ouders zijn, lukt het minder goed om de verhuis naar een ander opvangcentrum te concentreren in de schoolvakanties. Dat heeft soms met de sluitingsdatum te maken. Eén van de privaat uitgebate centra, waar vooral gezinnen met kinderen verblijven, sluit al begin oktober 2016. Al die gezinnen vóór 1 september 2016 een andere opvangplek toewijzen, lukt niet. Sommigen zullen maar in de loop van september een nieuwe plek toegewezen krijgen.

Ondertussen niet naar school gaan geen optie

Dat een gezin pas in de loop van september een nieuwe opvangplek krijgt, kan vervelend zijn voor kinderen en jongeren die door de verhuis van school moeten veranderen. Het lijkt ons echter geen optie om leerlingen die vorig schooljaar in Vlaanderen al schoolliepen, ondertussen meerdere weken niet naar school te laten gaan. Dat zou ook strijdig zijn met de wet op de leerplicht, althans voor wie ondertussen al langer dan 60 dagen als asielzoeker in het wachtregister ingeschreven is.

Als de verhuis maar laat in september valt, bevelen wij aan dat de jongeren ondertussen gewoon naar school gaan in de school waar ze in juni gingen. Die school kan de overgang naar de nieuwe school mee helpen voorbereiden – zoals dat bij een schoolverandering in de loop van het schooljaar idealiter altijd best gebeurt.

3. Sociale inbedding respecteren

In onze knelpuntennota van 15 juni 2016 vroegen we onder meer om bij de herschikking van de opvang zoveel mogelijk de ondertussen opgebouwde sociale inbedding van de kinderen en jongeren te respecteren.

In die gevallen waar de transfer tot een hals-over-kop schoolverandering leidt, ervaren jongeren op dat vlak begrijpelijkerwijze een probleem. Maar Fedasil probeert wel met bestaande vriendschapsbanden rekening te houden door vooraf aan de opvangcentra te vragen wie liefst met wie wil samenblijven. Bij de toewijzing houden ze daar dan rekening mee, in zoverre het aantal beschikbare plaatsen dat toelaat. We hopen dat Fedasil dat verder kan waar maken.

4. Oog voor specifieke hulpnoden

Eén van de overwegingen om sommige jongeren aan ‘het verre’ Poelkapelle toe te wijzen, bleek te zijn dat Solentra daar actief is. Dat is een organisatie die zich specialiseert in de psychologische hulpverlening aan kinderen en jongeren in migratie. Jongeren van wie bekend is dat ze bijzondere nood aan zulke hulp hebben, wil Fedasil eerder toewijzen aan een opvangplek waar ze die gespecialiseerde hulp makkelijker kunnen krijgen. Dat kunnen we alleen maar appreciëren. Tegelijk blijven we ervoor pleiten om nog veel meer in te zetten op psychologische hulpverlening zodanig dat deze breed beschikbaar is. De nood is bijzonder hoog.

5. Overleg met voogden verbeteren

Bij het eerste opvangcentrum met enkel NBMV dat ‘leeggehaald’ werd, bleek de samenwerking met de voogden over het algemeen goed te verlopen.

Bij het tweede centrum – waar tot nu toe maar 20 van de 53 jongeren een nieuwe toewijzing kreeg – liep het in augustus goed mis. De voogden waren ontstemd over het gebrek aan informatie, de laattijdigheid van de informatie, het ontbreken van voorafgaand overleg. Daardoor kregen ook sommige jongeren wisselende informatie of ervarden ze onzekerheid. Dat schaadde hun vertrouwen in de voogd. ‘Waarom liegt u tegen mij?’ kreeg een voogd te horen.

De tijdsdruk zal aan dat manke verloop in het tweede centrum niet vreemd geweest zijn. Zoals hoger aangegeven, wil Fedasil de transfers zoveel mogelijk tijdens de schoolvakanties laten plaatsvinden én de vrije plaatsen – waar dus hard naar gezocht moet worden – ook zo snel mogelijk benutten. Dat betekent: nog zoveel mogelijk transfers realiseren voor het begin van het nieuwe schooljaar op 1 september. Eenmaal het augustus is, begint de tijd dan hard te dringen. Dat verklaart ten dele waarom overleg met de voogden te

weinig of niet plaatsvond. Voor de transfers die nog in de herfstvakantie en in de kerstvakantie moeten gebeuren, is beterschap beloofd. Maar voor de al vastgelegd toewijzingen en transferdata (eind augustus) besliste de hogere directie van Fedasil ze niet meer te veranderen.

Op het overleg wezen de voogden ook op een aantal zwakke punten in de samenwerking tussen de verschillende instanties. Daaruit puren we enkele suggesties om de communicatie met de voogden vlotter te laten verlopen.

- Zo zou Fedasil met de Dienst Voogdij kunnen afspreken dat de mededeling van de toewijzing van een voogd direct bij alle belanghebbende instanties terechtkomt. Nu bezorgt de Dienst Voogdij die informatie enkel aan de opvangcentra, in de veronderstelling dat die dat dan wel doorgeven aan andere belanghebbenden bij Fedasil. Het is wellicht mogelijk om bij Fedasil (en andere instanties) een centraal contactpunt aan te wijzen dat de Dienst Voogdij in cc kan zetten.
- Op die manier kan Fedasil het toewijzingsdocument dat een jongere bij verandering van opvangplek krijgt, en dat standaard aan het opvangcentrum gestuurd wordt, meteen ook aan de voogd bezorgen. De voogd moet dan niet wachten tot het opvangcentrum dat document naar hem of haar doorstuurt.
- Fedasil zou met het Commissariaat-Generaal (CGVS) kunnen afspreken dat het CGVS de planning van de interviews met de NMBV doorgeeft. Fedasil kan dan bij de gefaseerde toewijzing van nieuwe opvangplaatsen de jongeren die eerder in de CGVS-planning komen, meteen later in de toewijzingsplanning plaatsen. De kans is voor hen immers groter dat ze eerder de overstap naar de derde opvangfase kunnen maken. En dan hoeven ze niet nodeloos tussendoor nog eens te verhuizen naar een ander OC. Op die manier kan Fedasil alvast rekening houden met een aspect dat de voogd anders toch zou aanbrengen in het beloofde individuele overleg met Fedasil over de nog te maken toewijzingen.

6. Afstemming van procedures

De laatste van de drie suggesties raakt aan één van de centrale bekommernissen die de voogden uiten: probeer de toewijzing van een nieuwe opvangplek af te stemmen op het verloop van de asielprocedure. Voor NMBV die binnenkort toch kunnen overgaan naar een LOI (lokaal opvanginitiatief - 3e opvangfase) kan de verhuis naar eerst een ander collectief opvangcentrum (2^e fase) beter vermeden worden. Wie 16 of ouder is en van het CGVS een positieve beslissing kreeg, is in dat geval.

Fedasil geeft aan dat dit een moeilijk punt is. Zo heeft het CGVS zijn voornemen om in juli en augustus 2016 in veel dossiers een beslissing te nemen, naar verluidt niet kunnen waarmaken. Daardoor bleven meer jongeren in de 2^e opvangfase en moest (en moet) Fedasil ook voor hen naar een plaats in een ander opvangcentrum zoeken.

Tijdig weten wie wanneer bij het CGVS op interview kan, zou naar verluidt al helpen om bij de transfers rekening te houden met het verloop van de asielprocedure - al blijft het natuurlijk toch altijd afwachten wat de uitkomst van de asielprocedure zal zijn.

7. 100% bezettingsgraad bij LOI's

Hoe dan ook lijkt de overgang naar de derde opvangfase in de nabije toekomst moeilijker te zullen lopen. Fedasil geeft aan dat de bezettingsgraad van de LOI's momenteel heel dicht bij de 100% beloopt. Jongeren die van het

CGVS een erkenning kregen, konden tot nu toe nog wel een plaats in een LOI of een andere 3^e fase-opvang krijgen. Maar dat komt mede doordat:

- de NBMV die sedert de zomer van 2015 instroomden, gemiddeld jonger waren dan voorheen en dus langer in de 2^e opvangfase bleven (een jongere moet 16 en voldoende autonoom zijn om naar de 3^e fase te kunnen overgaan);
- het CGVS door de grotere aantallen een achterstand opliep, waardoor ook weer meer NBMV langer in de 2^e fase bleven.

Beide factoren zullen binnenkort uitgewerkt zijn. Meer en meer jongeren die sedert de zomer van 2015 in ons land asiel zochten, worden ondertussen zestien. Het CGVS zal de achterstand in de asielprocedures stilaan wegwerken. Bovendien ligt de erkenningsgraad nu hoger dan in vorige jaren. Het tekort aan plaatsen in de LOI's en andere initiatieven voor begeleid zelfstandig wonen zal zich bijgevolg binnenkort harder laten voelen. Daar moet dus dringend aan gewerkt worden. Hierin hebben ook gemeentebesturen, ocmw's en andere lokale initiatiefnemers een rol te spelen.